

TÜRKİYE’DE OKUMA ALIŞKANLIĞI KÜLTÜRÜ İÇİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ANAOKULU KÜTÜPHANELERİNİN GEREKLİLİĞİ

Asiye KAKIRMAN YILDIZ*

Öz: Okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı tarihi-mize bakıldığında, bu alışkanlığın hiçbir devrede toplum temelinde bir zemininin olmadığı görülmektedir. Hem devlet hem de sivil kuruluş-ların politikalarında, ülkenin geleceğinde söz sahibi olacak çocuklara, kitap ve kütüphane kültürünü benimsetebilecek bir yaklaşımın yer almıyor oluşu, bu konudaki altyapı eksikliğinin hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Ailelerdeki okuma alışkanlığı kültürünün de son derece zayıf olması nedeniyle, okul öncesi dönem çocuklarının zihinle-rinde bir kitap ve kütüphane mefhumunun yerleşmesi ancak, okul öncesi kurumlarda “Anaokulu Kütüphaneleri” nin kurulması ile mümkün görünmektedir. Dolayısıyla, bir an önce hayata geçirilmesi gereken bu projenin odak noktasının, topluma uzun vadeli etki ve katkıları için, 3-6 yaş arasındaki okul öncesi dönem çocukları olması gerektiği çok açıktır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de okumayı bir alışkanlığa dön-üştürebilmek ve bu alışkanlığı bir kültür haline getirebilmek için, okul öncesi dönem çocuklarının zihinlerinde kitap ve kütüphane kavramı-nın yer etmesi gerektiğinin altını çizmek ve bunun için anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç olduğunu vurgulamaktır.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi, Okuma Alışkanlığı, Okuma Alışkanlığı Kültürü, Anaokulu Kütüphanesi

* Doç. Dr.; Marmara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

NECESSITY OF PRESCHOOL LIBRARY IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS FOR THE READING HABITS CULTURE IN TURKEY

Asiye KAKIRMAN YILDIZ*

Abstract

When the history of our culture of reading and library use habits, no term has this habit it seems to be the basis of Turkish society. Both state and non-governmental organizations in policy, children will have a say in the future of the country, an approach that embraced the book and library culture, demonstrates that continued lack of infrastructure in this regard. Because of the habit of reading in the family culture is also extremely poor, but the settlement of a book and library concept of pre-school children's minds in pre-school educational institutions seems to be possible with the establishment of the "Preschool Libraries".

The aim of this study is to make the reading habit and culture in Turkey, to provide pre-school children in mind the formation of books and libraries perception and to emphasize the need for it preschool library.

Keywords: Preschool, Reading Habits, Culture of Reading Habits, Preschool Library

Giriş

Okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı, sadece bireysel değil, toplumsal açıdan da bir gelişmişlik kistası olarak dikkate alınmakta; okumaya ilgi ile refah düzeyi arasında önemli bir ilişki olduğu yaygın bir şekilde kabul görmektedir. Türk toplumunun okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı göstergelerine bakıldığında, bu konunun hâlâ bir sorun olarak güncelliğini koruduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye’de kitap ve okuma kültürü altyapısının son derece zayıf olması, bugün içinde bulunduğumuz oku(ma)ma sorununun temel nedenidir. Bu konudaki altyapı eksikliğinin hâlâ devam ediyor olmasının en önemli nedeni ise, gelecekte ülkenin herhangi bir noktasında söz sahibi olacak çocuklarımıza, kitap ve kütüphane kültürünü yerleştirecek bir yatırım yapmıyor oluşumuzdur. Okul öncesi dönem çocuklarının zihinlerinde bir kitap ve kütüphane mefhumunun yerleşmesini sağlamak ise ancak, okul öncesi eğitimi veren okullarda “Anaokulu Kütüphanelerinin” kurulması ile mümkün olacaktır.

Bu sorunun çözümü elbette insanla olacak; insanın gelişimi ise doğduğu andan itibaren başlayacaktır. Ülkemizdeki bu köklü değişimi, yıllardır ihmal edilen

okul öncesi dönem çocukları gerçekleştirecektir. Geleceğin yetişkini olan çocuklara yapılacak her türlü yatırım, aslında ülkeye yapılan yatırım anlamına gelir. O halde yapılması gereken, çocukların doğumlarından itibaren her türlü gelişimlerine katkı sağlamak olmalıdır. Bunu yapacak ilk etkileşim merkezi ise, elbette ailedir.

Özellikle yaşamın ilk yıllarında çocukların kişilik, zihin ve sosyal gelişimlerinde ve alışkanlık edinmelerinde ailelerin rolü büyüktür. Literatürde, okuma alışkanlığının temellerinin aile tarafından atıldığı ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara göre, kendisi kitap okuyan, çocuğuna kitap alan ve çocuğuna kitap okuyarak örnek olan ailelerin çocukları için doğal bir öğrenim ortamı sağladığından bahsedilmektedir. Ebeveynlere bir takım tavsiyelerin verildiği literatürde altı çizilen en noktalardan birinin kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında aile üyelerinin bir-biriyle olan etkileşiminin önemi olduğu görülmektedir. Fakat araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre ülkemizde, okul öncesi dönem çocuklarının kitap okuma alışkanlığı kazanımında rol model olması gereken ailenin görevini yeterince yerine getirmediği görülmektedir (Tuğrul ve Yılmaz, 2013, 29; Sevim, 2003, 59; Tanju, 2010,31; Sever, 2013; Şirin, 2007; Tuğrul ve Feyman, 2013) Ülkemizde durum bu şekildeyken, Japonya’da 1973 yılında yapılan benzer tarzda bir araştırmada elde edilen sonuçları aktaran Bamberger (1996, s.31), pek çok ebeveynin çocuklarının okuması ile ilgilendiğini ve okuduğu kitaplardan haberdar olduğunu belirtmektedir.

Okuma alışkanlığımız konusunda, farklı zamanlarda yapılan başka araştırmaların sonuçları da Türk toplumunun okumadığını, okuyanların çoğunun ise yaptıkları işle ilgili yayınları okuduğunu göstermektedir (Özdemirci, 1990, s.154-155; Okuma Kültürü Haritası, 2011; Güvenli ve Ak Akyol, 2014, s.99). Dolayısıyla sadece edebiyat ya da sanat için yapılmayan, fayda elde etmek için yapılan “okuma” anlayışının bizzat kendisi de problemli görünmektedir. Bu nedenle artık, okur yetiştirmeyi esas alan, kültüre dayalı (Şirin, 2007, s.96-97) milli bir okuma alışkanlığı politikasının geliştirilmesi ve bu politikanın ülke geneline yayılması gerekmektedir. Bu politikanın başlatılıp uygulanacağı ilk basamakta ise, okul öncesi dönem çocukları yer almalıdır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de okul öncesi eğitim konusu özellikle 2000’li yıllarda önemli gündem konuları arasında yer almaya başlamış, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi için hükümet ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirme Projesi, 2013, s.5). Okul öncesi eğitiminde okullaşma oranının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılıyor olsa da, asıl önemli olan bu yaygınlaştırma çalışmalarına paralel olarak hizmetlerin niteliğini arttırmaya ve desteklemeye yönelik yürütülen çalışmaların geliştirilmesidir. Fakat ülkemizde, okul öncesi eğitimi veren kurumlar da dâhil olmak üzere, eğitim müfredatında okuma alışkanlığını kazandırmaya yönelik bir program yürütülmemektedir. Hâlbuki dil gelişimi ve okuma kültürü projelerinin ülke ekonomisine katkısı incelendiğinde en az yedi kat kâr sağlandığı yapılan araştırmaların sonuçlarıyla kanıtlanmıştır (Veryeri Alaca, 2013).

Tarihsel Süreç ve Sorunların Tespiti

Tarihsel süreçte toplumumuzun Osmanlı'dan beri kitap ve kütüphaneye olan ilgisi oldukça yüksek görünmektedir. Kitap ve ilim hep kıymetli olmuş; ilimle meşgul olanlar ise saygıdeğer bulunmuştur. Buna rağmen kitap ve kütüphane ilgisi hep belli bir zümrenin elinde kalmıştır.

Nitekim Osmanlı dönemi vakıf kütüphanelerinin kuruluş amacına bakıldığında, zaman zaman mahalle halkı ve cami cemaati için çalışmalar yapılmış olsa da, Cumhuriyet'e kadar ve Cumhuriyet'ten sonra da medrese öğrencilerine ve ulema sınıfına hitab ettiği görülmektedir (Erünsal, 2015, s.470-475). Cumhuriyetin ilanından sonra ve özellikle harf inkılabının sonucunda ise yeni bir okuyucu kitlesi oluşmuş ve bu kitlenin ihtiyaç duyduğu kitaplara ulaşımı sağlayan mecralara ihtiyaç duyulmuştur. Fakat halkın okuma ihtiyacını gözetken bir politika geliştirilmediği için, bu eksikliği gidermek sahafların görevi olmuştur (Erünsal, 2015, s. 269, 493).

Aynı dönemde çocuklarla ilgili yapılan okuma ya da kütüphane çalışmalarına bakıldığında ise, sıbyan mekteplerinin bu ihtiyacı karşılamış olabileceği düşünülebilir. Fakat Erünsal (2015, s. 474), sıbyan mekteplerinin bu hususta pek de fonksiyonel olmadıklarını belirtmektedir. 1824 tarihli bir fermanla Osmanlı toplumunda ilk mekteplerin zorunlu hale gelmesinin, devletin geleceğini inşa etmek için çocukların yaşamını düzenleme çabası olarak okunması mümkündür. Fakat bu zorunluluğun yine belli bir zümreye mahsus olduğu, varlıklı aileler dışındaki grupları kapsamadığı görülmektedir. Dolayısıyla çocukların mekteplerle ve kitaplarla ilişkilerinde ailelerin sosyal ve ekonomik düzeylerinin belirleyici olduğu kesin görünmektedir. Nitekim ailelerin yoksullukla baş etmede umudu olan çocukların ailenin geçimine katkıda bulunmaya başlaması için 5-6 yaşında çıraklık eğitimine verildiği; bu yaştaki çocuklardan zanaat beklenmeyeceği için ustalarının ayak işlerine baktıkları tespit edilmiştir (Araz, 2013).

Bir bakıma okuma alışkanlığı edinemeyen bir toplum oluşumuz, geçmişte çocuğa yönelik metinlerin nispeten azlığı ile de anlaşılmaktadır. Türk toplumunda kültür aktarımı sözlü eğitim yoluyla yapılırken, çocuğun yetiştirilmesi için çocuk edebiyatının geliştirilmesi, kullanılması ve sözel kültürden yazılı metinlere dökülmesi, daha çok modern Avrupa'ya özgü bir olaydır. Bu kültür aktarımı ve yaklaşımındaki farkın sonucunda, kütüphanelerimizdeki yazma ve basma eserler arasında çocuklar için kaleme alınanlar azken, Avrupa'da okuma, daha doğrusu okutma alışkanlığı, ailenin bütün fertlerinin, okulun ve toplumun bir görevi olarak kabul edilmektedir. Ortaylı'nın ifadesiyle "yeni zaman Avrupalısının uygarlıktaki aşama kaydeden rolü, yazılı metinleri okuyan, yazıyla kendini ifade eden ve yazılı metinlerle düşünen bir adam olmasıdır". Doğal olarak çocuk edebiyatı da Avrupalının bir ürünüdür (Ortaylı, 2000, s. 102).

Dolayısıyla tarihsel süreçte, hem çocuğa hem de okumaya gerekli özenin gösterilmemesi ya da gösterilememesi, şu anda içinde bulunduğumuz okumama sorununun temelini teşkil etmektedir. Okuma alışkanlığımızla ilgili yapılan çalışmalarda,

kitabın fiyatından halk ve çocuk kütüphanelerin yeterli olmayışına kadar çeşitli bahanelerin sıralandığı görülmektedir. Haklılık payı olmakla birlikte, bu bahanelerin konunun kök sorunlarını gösterdiğini söylemek mümkün değildir. Okuma alışkanlığını besleyecek bir ortamdan yoksun oluşun tarihi çerçevesi ana hatlarıyla çizildiğine göre, artık bu noktadan itibaren çözüme yönelik çalışmaların belirlenmesi gerekir.

Günümüze doğru yaklaşırken, yapılan çalışmaların genellikle Türk halkının kitap ve okuma alışkanlığını dünya ülkeleri ile kıyaslama üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yapılan çalışmalar çözüm üretme odaklı değil, bir tespit özelliği taşımaktadır. Şüphesiz dünya ölçeğindeki pozisyonumuzu belirlemek için önemli bir gösterge olan bu tespitlerin, şimdiye kadar devlet yetkilileri, akademisyenler, öğretmenler ve aileler tarafından dikkate alınarak bir sonuca ulaştırılmamış olması ayrıca manidardır. Nitekim 1987 yılında, Türk toplumunun ihtiyaç maddeleri sıralamasında kitap, 236. sırada yer alırken, 2014 yılında yapılan aynı konulu araştırmanın sonuçlarına göre 235. sırada yer almıştır (www.tk.org.tr/index.php/TK/article/download/412/404). Eğer 27 yıl sonra kitaba duyulan ihtiyacın bir basamak da olsa yükselmiş olması teselli olarak kabul edilmezse, maalesef ülkemizde bu konuda herhangi bir gelişme/ değişimin olmadığı görülmektedir. Fakat bu kemikleşmiş sorunun halledilebilmesi için öncelikle köklü bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğu da çok açıktır.

Okuyan bir toplum olmak ve okuma kültürü edinmiş bir nesil yetiştirebilmek için en etkili yöntemin çocuk- kitap etkileşimi olduğu ve bu etkileşimin yaşamın ilk yıllarından itibaren verilmesi gerektiği hâlâ kavranamamıştır. Anaokullarının mevcut yapılarında “çocuk ile kitap” arasındaki etkileşimin ilgi köşeleriyle sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Fakat gelişim psikologlarının “işlem öncesi dönem” dedikleri 3– 6 yaş arası dönem çocuklarının kitaba olan ilgisinin, okul öncesi eğitim kurumlarında standart olarak uygulanan “kitap okuma köşeleri”yle giderilmesi mümkün değildir. Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumlarına “Anaokulu Kütüphaneleri”nin kurulması gerekmektedir.

Nitelikli bir anaokulu kütüphanesi, çocukları yaşam boyu öğrenme ve okur-yazarlık becerileri ile donatarak onların topluma katılımlarını ve katkıda bulunmalarını sağlar. Erken yaşlardan itibaren kütüphane kullanımı desteklenen çocuklar, büyük olasılıkla ileriki yıllarda da kütüphane kullanıcısı olarak kalacaklardır (IFLA, 2). Araştırmalar, uygun programların izlenmesi durumunda, okuma alışkanlıklarının geliştirilebileceğini göstermektedir. Bu konuda yapılan bir gözlemde, bir grup çocuğun birbirlerine ödünç kitap alıp vermeleri sağlandığında, çocukların okuma alışkanlıklarında gelişme kaydedilmiştir. Bir çocuğun öğretmenin önerdiği bir kitabı okumasıyla, arkadaşının önerdiği ve ödünç verdiği bir kitabı okuması arasında fark olduğu görülmektedir. Çocuklar arasındaki bu tür etkileşimler sırasında, birtakım grup dinamiklerinin, çocukların okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde artırdığı tahmin edilmektedir (Dökmen, 1994, s. 35). Ülkemizdeki okul öncesi dönem çocuklarının arasındaki bu etkileşim ortamını sağlamak ise, “Anaokulu Kütüphaneleri” ile mümkün görünmektedir.

Okul öncesi eğitim ülkemizde zorunlu eğitim kapsamında değildir. Ancak en azından ilkokuldan bir önceki yıl olan ve ana sınıfı denilen devre, devlet destekli eğitim kapsamındadır ve artık pek çok aile tarafından tercih edilmektedir. 10. Kalkınma Planı da okul öncesi eğitime verilen önemin her yıl arttığını göstermektedir. Nitekim 2006- 2007 eğitim – öğretim yılında brüt okullaşma oranı okul öncesi eğitimde 4-5 yaş için % 24 iken 2012 yılında bu oran % 44, 2013 yılında ise % 47 olmuştur (10. Kalkınma Planı, 2013, s. 31). Planda, okul öncesi eğitimin 4- 5 yaş için 2018 yılına kadar % 70 oranına ulaşılmasının hedeflendiği ve dezavantajlı bölgeler ve aileler için yaygınlaştırılmasına çalışılacağı da belirtilmiştir (10. Kalkınma Planı, 2013, s. 33). Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2014-2015 yılı verilerine göre, ülkedeki 5 yaş grubu çocukların % 61.69'unun anasınıfına gittiği tespit edilmiştir.

Dolayısıyla anaokulu kütüphanelerine okul öncesi dönem bütün çocukların erişiminin sağlanması ile çocuklar arasındaki akademik gelişim göstergelerini eşitlemek ve yapısal kırılganlıkları azaltabilmek için çok önemli bir fırsat elde edilmiş olacaktır. Bu noktada ilkokula farklı çevrelerden gelmiş çocuklar arasındaki sözcük dağarcığı dikkat çekicidir. Veryeri Alaca (2013), Hart ve Risley (1995) ile Demir ve Küntay (2012) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarını aktardığı çalışmasında sözcük gelişiminde çocuklar arasındaki farklılıkların çocukların yaşları ilerledikçe daha da arttığından bahsetmekte; ilkokulun başlangıcında bazı çocuklar sadece 3000 sözcük bilirken, aile ilgisi gören ve okul öncesi eğitimi alan çocukların bunun sekiz katına varan sözcük dağarcıkları ile okula başladığının altını çizmektedir.

Görüldüğü üzere, okul öncesi dönemde her çocuk eşit fırsat ve imkânlarla sahip olamamaktadır. Bu nedenle öncelikle devlet tarafından desteklenen anaokullarında herkes için sağlanacak yüksek kalitede eğitimin, farklı sosyo-kültürel çevrelerden gelen çocuklar arasındaki farkı kapatabileceği ve anaokulu kütüphaneleriyle, ülkenin okuma kültürü projesinin hayata geçirilebileceği öngörülmektedir.

Tartışma ve Bulgular

Okul öncesi dönem, çocuğun doğal ve toplumsal çevreye uyum sağlayabilme ve içinde yaşadığı toplumla bütünleşebilme için çaba gösterdiği, bu amaçla birtakım temel becerileri ve sosyal davranışları kazanmaya başladığı dönemdir. Zihinsel gelişimin büyük ölçüde okul öncesi dönemde gerçekleştiği düşünülecek olursa, uyarıcı zenginliğin sağlanabilmesi zihinsel tecrübelerin çeşitlenmesine yardımcı olacaktır. Okul öncesi eğitim kurumları, zengin çevre şartları sunarak düzenlediği öğrenim yaşantıları sayesinde, çocuğun duyularının ve yaratıcılığının gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır (Oktay, 2002). Bu ortam özellikle yaratıcı düşüncenin, problem çözme becerilerinin, olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilme yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olan zengin bir yaşantı ortamı, oluşturmalıdır. Çocuk kitapları da bu zengin çevrenin parçalarından biridir (Sağlam, 2007, s.2).

Okul Öncesi Dönemin Önemi

Okul öncesi dönemdeki çocuk, çevresindeki her şeye karşı ilgili, aktif bir araştırmacı ve meraklı bir bilim insanı gibidir. Bu dönemde ona yalnızca sözle anlatmak

yerine, olayın oluşumuna aktif olarak katılmasını sağlamak daha eğitici bir tavrıdır. Çocukta yeni konular için merak uyandırmak, onun soru sormasını desteklemek, ilgi duyabileceği yeni konular hakkında ön bilgiler vermek ve hayal gücünü desteklemek ile sağlanabilir (Oktay ve Polat, 2005, s. 6). Bu destek için ise anaokulu kütüphanelerine mutlak şekilde ihtiyaç vardır.

Çocuğun okul öncesi dönemde aldığı eğitimin ileriki yıllarda kişiliği ve akademik başarısı üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu yapılan araştırmalarla da ortaya konulmuştur. Özen ve Yanıklar’ın (2014) Bloom’un yaptığı bir araştırmaya atıfla belirttiğine göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmenin %50 ‘si 4 yaşına kadar oluşmaktadır. % 30’u 4 yaşından 8 yaşına kadar kazanılmaktadır. % 20’sinin ise 8- 17 yaşları arasında kazanıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu kritik dönemlerde kazanılmayan temel bilgi ve becerilerin ilerleyen yıllarda öğrenilmesi oldukça güç görünmektedir.

Okuduğunu daha iyi anlayan ve daha çok kelime bilen çocukların, ilerleyen yıllarda –bunları başaramayanlara göre- daha fazla kitap okuduğu ve kendisini sürekli geliştirmesinin mümkün olduğu bir başka araştırmada da kanıtlanmıştır. Söz konusu araştırmaya göre, okulöncesinde resimli çocuk kitabı, dergi ve basılı materyal ile tanışmış çocuklar –karşılaşmamışlara göre- sözlü dili % 12 daha iyi kullanabilmekte ve bu becerileri, ilkokulda % 13, ortaokulda % 19, lisede % 30, üniversitede % 34 olarak devamlılık göstermektedir. Benzer şekilde, okuma zevki ve okuma kültürü edinmiş kişilerin –edinmemiş olanlara göre- sözlü ve yazılı iletişim becerileri ileri düzeyde olabilmekte ve daha başarılı olabilecekleri öngörülmektedir (Mol ve Bus, 2011.).

Okul öncesi dönem beyin gelişiminin ve sinaptik bağlantıların kurulma oranının en yoğun ve hızlı yaşandığı dönemdir. Beyin gelişimi çocuğun bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimi için güçlü bir zemin oluşturur. Bu nedenle, çocuklar özellikle okul öncesi dönem olarak adlandırılan yaşamın ilk altı yılında çok hızlı büyürler ve bu gelişim alanlarında şaşırtıcı bir hızla yetkinleşirler. Böylece çocuğun kendi potansiyelini gerçekleştirmesinin ve toplumun üretken bir bireyi olabilmesinin yolu açılmış olur. Beyin okul öncesi dönem boyunca hızlı geliştiği için bu dönem, beynin çevresel etkilere en açık olduğu dönemdir. Bu kapsamda çevre, çocuğun gelişimini ve öğrenme motivasyonunu derinden etkiler. Çocuğun ne kadar keşfedebileceği, neler öğrenebileceği ve hangi hızla öğrenebileceği çocuğun çevresinin ne kadar destekleyici olduğuyla ve çocuğa ne gibi olanaklar sunulduğuyula yakından ilişkilidir (Okul Öncesi Eğitimi Programı,2013, s. 12).

Okumanın Alışkanlığa, Alışkanlığın Kültüre Dönüşmesi

Türkiye’de çocukların ve genç nesillerin okuma alışkanlıklarında son yıllarda Batı ülkelerindeki gibi düşüş olduğu sık sık dile getirilen bir görüştür. Fakat Türkiye hiçbir zaman batı gibi çok okuyan bir ülke olmamıştır. Nitekim Avrupa’da hâlâ % 25-30 seviyesinde tespit edilen okuma alışkanlığı oranı, TÜİK 2014 verilerine göre sadece % 7’dir. Güvenli ve Ak Akyol’un (2014, s.99) yaptığı bir araştırma sonucunda, görüşme yapılan çocukların çoğunun evinde yazılı medya ve kitap okumanın gün-

delik yaşamın bir parçası olmadığı gözlemlenmiştir. Hâlbuki birçok araştırma, okumanın yaygın olduğu ve yazılı medya ya da kitaba erişimin kolay olduğu bir çevrede büyüyen çocuğun okumaya değer verdiğini ve okuma alışkanlığını içselleştirdiği görülmektedir.

Kitap okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı tamamen bir “kültür” işidir. Bir konunun ya da toplumun o toplumda kültür haline gelebilmesi ise tamamen alışkanlıkla ilgilidir. Bu alışkanlık için, en uygun dönem, pedagojik açıdan da bakıldığında 3-6 yaş arasındır. Literatürde, bir çocuğun bütün becerilerini ve birikimlerini 6 yaşına kadar edindiğinden, 6 yaşından sonra öğrendiklerinin ise 6 yaşına kadar öğrendiklerinin üstüne inşa ettiğinden bahsedilmektedir. Buna göre, örneğin 10 yaşında kitap okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılan bir çocuk, eğer 3-6 yaş arası dönemde, bu konuda herhangi bir eğitime tabi tutulmadıysa, gerçekleştirilmeye çalışılacak her türlü çaba, o çocuğun hayatında zemsiz ve temelsiz kalacaktır. Bir insanın fiziksel ve bilişsel gelişimine bakıldığında, hem algılama hem de öğrenme ve analitik düşünebilme becerisinin 3-6 yaş arası dönemde gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla, eğer ülkemiz için kitap okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı bir mesele ise, bu meselenin halledilebileceği dönem, okul öncesidir.

Okulöncesinde resimli çocuk kitabı, dergi ve basılı materyal ile tanışmış çocuklar, karşılaşmamışlara göre sözlü dili % 12 daha iyi kullanabilmekte ve bu becerileri, ilkökulda % 13, ortaokulda % 19, lisede % 30, üniversitede % 34 olarak devamlılık göstermektedir. Benzer şekilde okuma zevki ve okuma kültürü edinmiş kişilerin edinmemiş olanlara göre sözlü ve yazılı iletişim becerileri ileri düzeyde olabilmekte ve daha başarılı olabilecekleri öngörülmektedir (Veyeri Alaca, 2013, s.342)

Türk Dil Kurumu “alışkanlık” kelimesini “alışmışlık, arkadaşlık, ünsiyet, yakınlık” ; “kültür” kelimesini ise “1-Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; 2- Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi” olarak tanımlamaktadır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts).

Öyleyse, “okuma alışkanlığı kültürü” dediğimizde, kitap ile aramızdaki samimiyete ve bu samimiyetten/ arkadaşlıktan sonucu doğan etkilerin, yaşanan topluma olan katkısından bahsedilmektedir. Dolayısıyla, bu durumda okuma alışkanlığı kültürü, birbirine bağlı üç aşamalı eylemden oluşmaktadır:

- 1- İş ya da mesleki zorunluluklar dışında sanat, edebiyat ve zevk için okuma yapma,
- 2- Bu tarz bir okuma ile kişi arasındaki bağın kuvvetlenerek alışkanlığa dönüşmesi,
- 3- Bu alışkanlığın öğrenilerek, bir bütün olarak nesilden nesile aktarılması, toplumsal kültür olması.

Okuma alışkanlığı çocuklukta kazanılır. Çocuk kitapları, kitap okumayı bilmeyen çocuğa önce kitabı, sonra da okumayı sevdirebilir. Çocuk kitaplarının en büyük ve önemli özelliklerinden biri de, çocuğa kitap dünyasının kapılarını açmasıdır. Konusu, dili ve resimleriyle uyarılan çocuklar, kitap dostu ve kitap okumayı seven yetişkinler olarak büyürler. Çocuk farkında olmadan bu kitaplardaki renk, şekil, çizgi ve uyum gibi estetik ve anlam becerisi kazanır (Saçkesen, 2008, 33).

Gönen (1988) yaptığı araştırmada, 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine resimli kitaplarla yapılan eğitimin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda resimli kitaplarla yapılan eğitimin 4-5 yaş çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeyinde ve sözcük dağarcığında önemli bir ilerleme sağladığı tespit edilmiştir (Saçkesen, 2008, s. 32- 33).

Okuma kültürü, demokratik toplumların gereksinim duyduğu düşünen-duyarlı bireylerin kazanması gereken en temel becerilerden biridir. En yalın biçimde, “bireylerin okuma eylemiyle ilgili olarak edindikleri becerilerin, toplumda bir yaşama biçimine dönüşmesi” olarak tanımlanabilir. Toplumda edinilmiş yerleşik bir kültürden söz edebilmek için o kültürün öznesinin birey olmaktan çıkarp, toplumsal düzeyde temsil yeteneği kazanması gerekir (Sever, 2013, s.10).

Kütüphane, kültür aktarımında önemli işlevi olan, temel toplumsal kurumlardan biridir. Bunun yanı sıra, kişilerin okuma becerileri ile kütüphane kullanma becerileri arasında ilişki bulunmaktadır. Nitekim sosyal bilimler için gerekli becerilerden ilki olan “bilgi kazanmaya ilişkin beceriler”in, kendi içinde “okuma, çalışma ve kütüphane kullanma becerisi olarak” sınıflandırıldığı; okuma becerisi ile kütüphane kullanma becerisinin aynı başlık altında toplandığı görülmektedir (Dökmen, 1994, s. 46).

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığında ilerleme kaydedildikçe toplumun bilgi üretiminde de artışlar meydana gelecektir. Nitekim insan kelimelerle düşünür. İnsan ne kadar çok kelime bilirse düşünme ufku o kadar genişler, zekâ seviyesi o nispette artar (Bayram, 2001, s. 124).

Bir ülkede okuma alışkanlığı düzeyinin düşük olması ülke ölçekli kültürel programla ve kültüre erişme yollarının yaygınlığı ile de ilişkilidir. İnsani gelişme ve kültürel kalkınmanın ihmal edildiği toplumumuzda, değer üretmek yerine, hazır kültür kalıplarını tüketme alışkanlığı zihniyet tembelliğine yol açmıştır (Şirin, 2007, s. 105)

Anaokulu Kütüphanelerinin Gerekliliği

Çocuk kitapları okulöncesi dönemden başlayarak dilsel becerilerin edinilmesi sürecinde “zenginleştirilmiş dil çevresi” yaratan önemli değişkenlerdendir. Bu nedenle çocuğun hayatında kitaplar yadsınamaz bir değer taşır. Çocuk kitapları, çocuğun 3 yaşına ulaştığı bir dönemde, onlara anadilinin işleyişine ilişkin ilk ipuçlarını sunan, dilin ve çizginin anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtabilen görsel ve dilsel uyaranlar olarak çocuğun yaşamında yer edinmeye başlar. Okul öncesi dönemde çocuğu iyi bir edebiyat örnekleri ile karşılaştırma onun hayatına renk katar, dünyaya bakış açısını genişletir, kitaplarla olmanın mutluluğunu yaşatır ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlar. (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2014, s. 5)

Yapılan araştırmalar, hemen her ülkede, yasal okula başlama yaşına geldikleri halde, okulun isteklerini yeterince karşılayamayan çocukların bulunduğunu göstermektedir. Bu bakımdan özellikle okul öncesi dönemde aile ve yakın çevreden aldıkları uyarımların yetersizliği yüzünden mevcut potansiyel nitelikleri yeterince gelişmeyen çocuklar sorunu dikkati çekmektedir (Oktay, 1983, s. 3).

Bir başka araştırmanın sonuçlarına göre ise, insan yaşamının ilk yıllarında kritik dönemler bulunduğunu ifade etmektedir. Bu kritik dönemlerde kazanılmayan temel bilgi ve becerilerin ilerleyen yıllarda öğrenilmesi güçtür. Örneğin çocuğun dil gelişim ve eğitim açısından okul öncesi dönem kritik dönemdir (Özen ve Yanıklar, 2014).

Erken çocukluk da denilen okul öncesi çocuğunun eğitimi ilk olarak ailede başlar. Fakat yapılan araştırma ve çalışmalarda da vurgulandığı üzere aileler bu konuda çocuklarına örnek teşkil etmekten uzaktır. Dolayısıyla, okul öncesi eğitim kurumlarının, çocuğu toplumsal yaşama hazırlamada alışkanlıklarını kazandırmada ve kişiliğini oluşturmada aileyi desteklemesi beklenmektedir. Bu dönemde nitelikli bir eğitim almış olan, ülkenin geleceği olarak nitelendirilen çocukların, kitap ve kütüphane alışkanlığını kazanması, analitik düşünebilmesi ve kendine güvenen bireyler olarak kararlar alıp uygulayabilmesi için belli bir zihin olgunluğuna sahip olması gerekmektedir. Bu olgunluğun edinilmesinde ve geliştirilebilmesinde anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Örneğin, devlet okullarındaki anasınıflarında 5-6 yaş çocukları için sağlanacak yüksek kalitede eğitim, zengin ve yoksul ailelerden gelen çocuklar arasındaki eğitim uçurumlarını kapatabilir. Eğitim gibi yetkinliklerin aileler içinde nesilden nesile aktarılması da uzun vadede sağlanacak yararları kalıcı hâle getirebilir (Birleşmiş Milletler...2014). Nitekim birçok araştırma, okumanın yaygın olduğu ve yazılı medya ya da kitaba erişimin kolay olduğu bir çevrede büyüyen çocuğun, okumaya değer verdiğini ve okuma alışkanlığını içselleştirdiğini belirtmektedir.

Çocuklara verilen kütüphane hizmetleri, yetişkinlere verilen hizmetler kadar önemsenmelidir. Anaokulu kütüphaneleri, çocukların bilgi, kültür ve eğlenme ihtiyacını şu şekilde karşılamalıdır (IFLA, s. 11):

- Çeşitli materyalleri ödünç vererek,
- Bilgi ve danışma hizmeti sunarak,
- Çocuklara materyal seçiminde yardımcı olarak,
- Materyal seçimi ve kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi sürecine çocukları da dâhil ederek
- Kütüphane kullanımı ve bilgi okuryazarlığı eğitimi vererek,
- Güdüleyici etkinlikler yaparak,
- Yaratıcı programlar ve öykü okuma hizmeti sunarak.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği’nde “Yönetmeliğin amacını gerçekleştirmek üzere kurumlarda okul kütüphanesi ve ilköğretim kurumlarında ayrıca sınıf kitaplığı kurulur” ibaresi yer almaktadır. Nitekim yönetmeliğin amacı; “Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli; hak, görev ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak için okul kütüphaneleri ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmaktır” ifadeleriyle belirlenmiştir. Yine aynı yönetmelikte kurum ifadesinin “okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumları ile çıraklık ve yaygın eğitim kurumları”nı, ifade ettiği belirtilmektedir. Fakat okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan mevcut sistemde, kurum kütüphanesi değil, ilgi köşesi adı altında hazırlanan kitap köşesi yer almaktadır.

Devam edildiğinde, aynı yönetmeliğin “kuruluş” başlığı altında yer alan maddede, “ilkokullarda sınıf kitaplığı oluşturulur” ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Bu uygulama, merkezi bir okul kütüphanesi oluşumuna engel olmakta ve öğrencilerin zihninde kütüphane mefhumunun hem anlamsal hem de işlevsel olarak canlanmasına izin vermemektedir. Sınıflarda, sadece ders materyallerinden oluşan bir kitaplık olabilir elbette, ama bunun asla bir kütüphane olmadığı ve bir kütüphanenin yerini tutamayacağı bilinci öğrenciye verilmelidir.

Aynı mantıkla hareket ettiğimizde, okul öncesi eğitim kurumlarında sınıflarda oluşturulan ilgi köşesi adı altındaki kitap köşeleri, henüz 3- 6 yaş aralığında olan çocukların zihin dünyasında kütüphane algısının yanlış yerleşmesine sebep olmaktadır. Daha da fenası, okul öncesi öğretmenlerinin, kitap köşelerini çocuklara sanki kütüphaneymiş gibi sunmasıdır. Dolayısıyla 10-15 kitapla oluşturulan kitap köşesini kütüphane olarak algılayan ve ilkokulda da sınıf kitaplığını kütüphane gibi algılamaya devam eden çocuğun, 12 yaşına geldiğinde iyi bir kütüphane kullanıcısı ve iyi bir okuyucu olmasını beklemek son derece anlamsızdır.

MEB tarafından hazırlanan ve şu an okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan okulöncesi eğitim programında, programın temel ilkelerinden biri olan “esneklik” kavramının okulöncesi dönem çocukları için çok önemli olduğu görülmektedir. Günlük eğitim akışında çocukların ilgi, dikkat ve merakına göre öğretmenin akışa yeni etkinlikler ekleyebilmesi, programın esnekliği olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda, günlük eğitim akışı uygulanırken, çocukların ilgi ve dikkatlerinin kısa sürede değişmesi sonucu öğretmenin yeni etkinliklerle çocukların merakını gidermesi, “Fırsat Eğitimi” olarak nitelendirilmektedir.

Okulöncesi dönem çocuklarının hızlı öğrenmelerinin, ilgileri ve merakları doğrultusunda, yani fırsat eğitimi ile yapıldığı bilinen bir gerçektir. Çocuğun bütün gelişim alanlarını (sosyal-duygusal, bilişsel, dil vb.) geliştirmek için öğretmen, çocuğun merak ve ilgi duyduğu konuya yönelik yazılı, görsel ya da işitsel bir kaynakla bu merakı ve ilgiyi tatmin etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle öğretmenin, birçok konuda bilgi kaynağına hızlı bir şekilde ulaşabilmesi gerekmektedir ki öğretmene bu konuda

destek olabilecek tek merkez anaokulu kütüphaneleridir. Ancak bu kaynakların çocuklara sunulabilmesi noktasında, anaokullarında yeterli düzeyde kütüphane bulunmadığı bilinmektedir. Sınıflarda oluşturulmuş kitap köşeleri ile bu ihtiyacın giderilebilmesi mümkün değildir.

Anaokulu kütüphanelerinin yaratacağı okuma ve inceleme ortamı, çocuğun iyi edebiyat örnekleri ile karşılaşmasını sağlayarak onun hayatına renk katacak, dünyaya bakış açısını genişletecek ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlayacaktır (Çakmak Güleç, 2014, s.5). Okul öncesi eğitim kurumlarına yapılacak olan kütüphaneler, Türk çocuk edebiyatına ve çocukluk çalışmalarına hassasiyet gösterilmesini sağlayacak ve konunun ülkemiz açısından önemine dikkat çekecektir. Anaokulu kütüphaneleri, çocuk yayınlarının sayısının ve niteliğinin artmasına da katkı sağlayacaktır.

Okul öncesi dönem, bir çocuğun okumaya karşı olan ilgisini kamçulamak üzere en uygun evredir (Yavuzer, 1997, 204). Bu dönem çocuklarına seçtikleri kitabı inceleme olanağının yaratılması, sınıfta bölümler okuyup metnin heyecanlı bir yerinde kesip kitabın devamının çocuğun hayal gücüne bırakılması denenmelidir. Çocuğa yarım bırakılan metni tamamlama, seçtiği kitabı arkadaşlarıyla paylaşma gibi imkânlar tanınmalı; çocuk sınıfta okunanlar ve kendi incelediği kitap hakkında sınıfta konuşurulmalıdır (Sinar Çılın,2006, s. 179).

Okul öncesi dönemde çocuğun tüm gelişim alanlarında desteklenmesi, bu dönemde yapılan eğitimin temel amacıdır. Bu açıdan bakıldığında, okul öncesi eğitimin çocukta; sosyo – duygusal, psiko-motor, bilişsel ve dil gelişim alanını desteklenmesi beklenmektedir. Bu alanların tamamının, ama özellikle bilişsel gelişim alanı ile dil gelişim alanının desteklenmesi için anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç vardır. Dilin kullanımını cesaretlendirmek, öğrenmeyi öğrenmede yardımcı olmak, merak uyandırmak ve yetenekleri kullanmak için çocukların kitaplarla iç içe olması, zihinlerinde kütüphane algısının yaratılması gerekmektedir.

Devlet tarafından desteklenen –özellikle ortalama ve düşük sosyoekonomik koşullara sahip ailelere yönelik- aile ve ev merkezli, kütüphane ve uzman destekli dil gelişimi projelerinin hayat boyu sürebilen bireysel ve toplumsal getirileri deneylerle ölçülmüş ve ölçülmektedir. İngiltere’de “Kitapla Başla” ya da Amerika’da “Head Start” adlı okulöncesi dönem projesine dâhil olmuş çocukların, ilkokulda, okuma ve matematikte, projeye katılmayan çocuklardan daha önde oldukları gözlemlenmiştir (Wade ve Moore 1998.) Dolayısıyla, 3-6 yaş aralığındaki erken dönem, dünyanın bütün bölgelerinde, çocuk için okuma kültürünün başlayabileceği en etkili zaman olarak görülmektedir.

Çocuğun okul öncesine ait yaşamına, en az sağlığı ve beslenmesi kadar eğitimine de önem verilmesi gerektiği düşüncesi, 20. yüzyılın uygar toplumunun bir göstergesi olarak okunmalıdır (Oktay, 2002, s. 185 ; Oktay, 2005, s. 12). Yine bu dönemde egemen Batı yaklaşımına göre yazılmış tarih, coğrafya, evrim teorisi vb. konularda bütün dünya çocuklarının şekillenmeye başladığı görülmektedir. Kendi habitatla-

rından doğup bütün dünya çocuklarının kültürlerine raptedilen Kırmızı Başlıklı Kız, Pinokyo, Heidi, Walt Disney versiyonu dizi, kitap ve çizgi filimler aslında vermek istedikleri mesaj, kültürel ve dini sembolleri ile Avrupa uygarlığını yansıtır (Şirin, 2007, s. 20). Bu aidiyet dışılığın içinde Türk çocuğunun en büyük sıkıntısı ise, Batılı yayınlara alternatif olacak edebiyattan ve türevlerinden yoksunluktur. Okul öncesi eğitim kurumlarına yapılacak olan kütüphaneler, Türk çocuk edebiyatına ve çocukluk çalışmalarına hassasiyet gösterilmesini sağlayacak ve konunun ülkemiz açısından önemine dikkat çekecektir.

Anaokulu kütüphaneleri, çocuk yayınlarının sayısının ve niteliğinin artmasına da katkı sağlayacaktır. Aksi takdirde, okuma kültürü edinemeyen bir topluma devlet halk kütüphaneleri de kursa da; memleketin dört bir tarafına gezici kütüphane de sevk etse hepsi atıl yatırımlar olarak kalacak ve istenen sonuç elde edilemeyecektir. Dolayısıyla ülkemizde okuma kültürü dönüşümünün ve zihniyet değişiminin yaratılması şarttır. Fakat, eğer bu dönüşüm ve değişim hareketi, okul öncesi dönem nüfusa indirgenmezse, köklü bir değişiklik asla yaşanamayacaktır. Bunun için de en temel çözüm önerisi okul öncesi eğitim kurumlarına anaokulu kütüphanelerinin kurulmasıdır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmaların sonuçları ve TÜİK tarafından verilen istatistiklerden de anlaşıldığı üzere çocukların okuma alışkanlığı kültürü edinmesinde aile geri planda kalmaktadır. Ülkemizde okuma alışkanlığı kültürünün olmaması sorun olarak varlığını koruduğuna göre, sorunun çözüm kanallarını aile merkezli olmaktan devlet merkezli olmaya sevk edilmesi gerekmektedir. MEB’in bu konuyu ele alan çalışmalar yapıp, okuma alışkanlığını kültür haline getirmek için okul öncesi eğitim kurumlarında “Anaokulu Kütüphaneleri” kurması; hatta anaokulu kurulmasına ilişkin gerekli şartnamenin sağlanması için anaokulu kütüphanelerini “zorunlu” hale getirmesi gerekmektedir.

Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin temel eğitim politikasını, ülke çocuklarının sadece eğitime ulaşmaları ya da okullaşma oranını %100’e ulaştırmak değil, okul öncesinden başlayarak, eğitim altyapısını düzenlemek oluşturmalıdır. Bu amaçla atılacak adımlardan ilki ise, ülkenin okuma kültürü edinmiş neslini yetiştirebilmek için “Anaokulu Kütüphaneleri” projesini hayata geçirmek olmalıdır. Nitekim bu proje eşitlik için bir araç, dezavantajlı aileler için bir başarı sıçraması olacaktır. Fakat bu projenin sürdürülebilir olması için ulusal eğitim sistemine entegre edilmesi şarttır.

Okulöncesi eğitim kurumları, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de özel işletme ya da kamu teşekkülü olarak hizmet vermektedir. Özel kurumlar devlet kurumlarına kıyasla, ödenen ücret nispetinde daha nitelikli hizmetler sunabilmektedir. Dolayısıyla özel bir eğitim kurumuna gidemeyen çocukla diğeri arasında ileriki dönemlerde belirgin farklar ortaya çıkmaktadır. Evde okuma kültürü ortamında yetişmemiş, farklı sosyo-ekonomik çevrelerden gelen çocuklara, devlet destekli fırsatlar sunulurken okul öncesi eğitimde anaokulu kütüphanelerinin kurulması ve çocu-

kların belki de hayatlarında ilk kez görecekle kütüphane mefhumunun zihinlerinde yerleşmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, okul öncesi için başlatılacak programlarda her çocuğa ulaşabilmek maliyetli olduğundan, kurumlar arası işbirliği çok önemlidir. Milli Eğitim sisteme entegre edilebilecek yapıların kurulması, sürdürülebilirlik için vazgeçilmezdir. Kamu spotu, kısa film gösterimi ya da sokak afişleri gibi uygulamalarla okul öncesi dönemin ve bu dönemde edinilen okuma alışkanlığının öneminin belirtilmesi, konuya olan duyarlılığın artmasına katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri ve Okul Öncesi Eğitimi Bölümleri ile MEB arasındaki işbirliği önemli sonuçlar doğuracaktır.

Kaynakça

- ARAZ, Yahya (2013). **16. Yüzyıldan 19. Yüzyıl başlarına Osmanlı Toplumunda Çocuk Olmak**. Kitap Yayınevi, İstanbul.
- BAMBERGER, Richard (1990). **Okuma Alışkanlığını Geliştirme**. Çev. Bengü Çapar. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BAYRAM, Servet (2001). **Türkiye’de Kitap Okuma Alışkanlığı**. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- BIEHL, Kristen (Haz.)(2011). Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimde Kalite Standartları Durum Analizi Raporu.
- ÇAKMAK GÜLEÇ, Havise ve Hulusi GEÇGEL (2014). **Çocuk Edebiyatı Okul Öncesinde Edebiyat ve Kitap**. Kriter Yayıncılık, İstanbul.
- DÖKMEN, Üstün (1994). **Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko- Sosyal Bir Araştırma**. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- ERÜNSAL, İsmail (2015). **Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- GÖNEN, Mübeccel (1989). “ Anaokuluna giden 4-5 yaş çocuklarına resimli kitaplarla yapılan eğitimin dil gelişimine etkisinin incelenmesi”, **Eğitim ve Bilim**, 13 (72): 21- 30.
- GÜNDÜZ SAĞLAM, Ayşegül (2007). **Anne – Baba ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Çocuk Kitaplarını Değerlendirmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- GÜVENLİ, Gülsün ve Feyza AK AKYOL (2014). “Zoraki Bir İlişki: Kitap ve Dergi Okuma Alışkanlıkları”. **23 Nisan TRT Uluslararası Çocuk ve Medya Kongresi II**, 16- 18 Nisan 2013 içinde. s. 97- 117, TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- KAGITÇIBAŞI, Çiğdem (2010). **Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji**. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- OKTAY, Ayla (2002). **Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem**. İstanbul: Epsilon
- OKTAY, Ayla (1983) **Okul Olgunluğu**. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İstanbul.

- OKTAY, Ayla ve Özgül POLAT UNUTKAN (2005). “Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri”, **Okul Öncesi Eğitim Denetim Rehber Kitabı** içinde,ss. 36- 48. YA-PA Yayınları, İstanbul.
- Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Onuncu Kalkınma Planı (2014- 2018). file:///C:/Users/TOSHIBA/Desktop/10-kalkinma_plani.pdf [Erişim tarihi: 4 Şubat 2015]
- ORTAYLI, İlber (2000). **Osmanlı Toplumunda Aile**, Pan Yayıncılık , İstanbul
- ÖZDEMİRCİ, Fahrettin (1990) “Niçin Az Okuyoruz Kamuoyu Araştırması Sonuçlandı”, **Türk Kütüphaneciliği**, 4 (3): 154- 155
- ÖZEN ALTINKAYNAK, Şenay ve Cengiz YANIKLAR (2014). “Anne ve Babaların Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocuklarının Gelişimine Yönelik Beklentileri”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 30: 56 – 72.
- ÖZEN ALTINKAYNAK, Şenay ve Cengiz YANIKLAR (2014). “Anne ve Babaların Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocuklarının Gelişimine Yönelik Beklentileri”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Haziran 2014, Sayı 30, 56- 72.
- SAÇKESEN, Serpil (2008). **Çocuk Kitapları Seçiminde Anne Babaların Ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- SEVER, Sedat (2013). **Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü**, Tudem Yayınları, İzmir.
- SEVİM, Osman (2003). **Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırma Projesi**. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- SINAR ÇILGIN, Alev (2006). “Çocuğa Büyüülü Bir Dünyanın Kapılarını Açmak”, **Milli Eğitim Dergisi**, 172: 175-182
- SINAR ÇILGIN, Alev (2007). **Çocuk Edebiyatı**, Morpa Yayınları, İstanbul.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (2007). **Çocuk Edebiyatı Kültürü Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı**, KÖK Yayıncılık, Ankara.
- TANJU, Ebru Hasibe (2010). “Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığına Genel Bir Bakış”. **Aile ve Toplum**, Nisan-Mayıs-Haziran, s. 31-41
- TUĞRUL, Belma ve Hakkı Hakan YILMAZ (Haz.) (2013). **Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetleri Sunumu Kılavuzu**.
- TUĞRUL, Belma ve Nihan Feyman . (2007). “Okul öncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar”. **II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, 4- 6 Ekim, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- VERYERİ ALACA, Ilgım (2013). “0-5 Yaş Çocuk Ve Ailelerine Yönelik Devlet Destekli Dil Gelişimi Stratejileri, Medya Ve Okuma Kültürü Projeleri” **I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s.335-370
- WADE, Barrie ve Maggie MOORE (1998). “An Early Start with Books: literacy and mathematical evidence from a longitudinal study”, **Educational Review**, 50 (2) : 135-145

◆ Asiye Kakırman Yıldız

YAVUZER, Haluk (1997). **Ana – Baba ve Çocuk**. Remzi Kitabevi, İstanbul.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts “Alışkanlık” maddesi. Erişim Tarihi 11/11/2015

www.tk.org.tr/index.php/TK/article/download/412/404 Türkiye’de ihtiyaç maddeleri sıralamasında kitap 235. sırada yer alıyor! [Erişim tarihi 15 Eylül 2015]

http://www.kygm.gov.tr/Eklenti/55_yonetici-ozetipdf.pdf?0. Türkiye Okuma Kültürü Haritası 2011 [Erişim tarihi 13 Temmuz 2015]

<http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100-tr.pdf>. Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers, International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA Professional Report 100. [Erişim tarihi 6 Temmuz 2015]

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2529_0.html Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (2001) [Erişim Tarihi 09 Eylül 2015]

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21219054>. MOL, Suzanne ve Adriane G. BUS (2011) “To read or not to read: a meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood”, [Erişim tarihi: 22 Ağustos 2015]

<http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/hdr/06%202014%20IGR%20Turkce%20Ozet.pdf> Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu. [Erişim 21 Mart 2015]